

Als je **MARIANNE WITVLIET** verdwaalt

ROMAN

Marianne Witvliet

Als je verdwaalt

Uitgeverij Mozaïek – Utrecht

Het is een wonderlijk iets, dat elk menselijk wezen geschapen
is om voor een ander een raadsel, een onoplosbaar diep
geheim te zijn.

Charles Dickens

Want de liefde is sterk als de dood.

Hooglied 8

1

Vroege lente, 168 nachten later

Nog geen week heb ik een hond, of ze gaat ervandoor. Via een sluiproute schiet ze de tuin van de burens in alsof ze aan een drijfjacht moet ontsnappen.

We wonen hier pas een paar maanden, mijn moeder en ik. We huren de helft van wat ooit een boerderij was die bij het landgoed van de burens hoorde. Die burens ken ik alleen vanuit de verte, want ik ben sinds de verhuizing zo iemand die door omstandigheden voorlopig nog niet uitgekapt wil worden, laat staan dat ik het kan opbrengen me in mijn omgeving te verdiepen. Wat ik wel weet, is dat de tuin van hiernaast een park ter grootte van acht voetbalvelden is. Het landgoed zelf is me tot op heden ontgaan.

Na een sprong over een droge sloot die de scheiding vormt tussen onze achtertuin en hun park, sprint ik door een moestuin, waar ik korte metten maak met waterpas geharkte streepjes op de paden. Noodgedwongen stop ik bij een taxushaag die als de Berlijnse Muur het huis afschermt voor nieuwsgierige voorbijgangers.

Het huis ligt ver van de weg af, verscholen achter veel groen. Als ik merk dat de haag geen belemmering vormt voor mijn hond, kruip ik eronderdoor. Het heeft drie dagen geregend en ik zie eruit als een baggerwerker.

Sinds een paar maanden sleep ik mezelf door een eindeloze winter. Ik draag een spijkerjasje over een te dikke coltrui en heb een sjaal drie keer om mijn nek geslagen, alsof ik op weg ben naar Nova Scotia. Terwijl ik mijn hond zoek, besef ik ineens dat het al mei is en sta ik tot mijn verbazing in de volle zon.

De geuren van vochtige aarde en gras verrassen me, net zoals het lichte parfum van de eerste bloesems. Achter een hoog hekwerk en een muur van rododendrons omarmt een oprijlaan een rond gazon met een zonnewijzer. Het Zuyderhuis is vierkant, maar oogt niet massief – het heeft iets luchtigs. Op de pilaren naast de voorpoort rust een uitbuikend balkonnetje met krullerig siersmeedwerk.

Ik staar verbaasd naar af- en aanvliegende merels en mezen, naar een lucht in Delfts blauw. Alles wat mei in de aanbidding heeft, is aanwezig.

Boven het balkon hangt een klok die de tijd laat stilstaan om tien over half tien. De zon verglaast wat groen is en glinstert van de regens. In de verte loopt een oude man, gebogen achter een kruiwagen. Hij ziet eruit als degene die de paadjes aanharkt die ik zojuist heb verwoest. Uit het opgewonden gekef van mijn hond leid ik af dat ik op de goede weg ben. Als ik langs een rododendron loop, zie ik dat het een illusie is dat ik mijn hond geruisloos kan afvoeren. Ze springt tegen de zijkant van een enorme Leonberger op, die op stramme poten en met een berustende blik in zijn tranende ogen het pupgeweld over zich heen laat komen. Misschien herinnert hij zich zijn eigen jeugd. Jammer alleen van de jongen die naast de hond staat en er de humor niet van inziet. Meer dan lang, warrig, bijna zwart haar zie ik niet van hem. Hij staat over de bejaarde hond gebogen om hem desnoods met geweld van het irritante keffertje te bevrijden. Hij kijkt even op zonder mij te zien,

meer dat hij vanuit zijn ooghoeken een beweging waarneemt en ervan uitgaat dat de eigenaar zich gedwee aandient.

‘Is die pleeborstel van jou? Haal die rothond weg. Rustig maar, Hendrik.’

Rustig maar, Hendrik? De enige hond die het op haar zenuwen heeft is mijn hond, niet die van hem. Hij aait de oude hond en heeft een lage autoritaire stem. In zijn woorden klinkt een zweem van Duits door. Fijn, precies de taal die niet in mijn mond past en waar ik op zijn zachtst gezegd een aversie tegen heb.

Beelden van plantages en opzichters met zwepen vermenigen zich met woorden die zich in mijn hoofd vermenigvuldigen en om voorrang strijden. Met moeite slik ik ze in. Ik sta te trillen op mijn benen en laf als ik ben, zak ik vanzelf door mijn knieën. Ik heb de brokjes al in mijn hand.

‘Brush!’ Mijn stem klinkt alsof ik als eerste vrouw de baard in de keel krijg. Komt ze daarom dansend op me af? Pas als ik haar heb aangelijnd, kom ik zwetend overeind en kijk ik de idioot aan die mijn hond beledigt.

‘Stil maar,’ zeg ik tegen de enige hond die gekalmeerd moet worden en alweer aan de riem trekt richting de kolos.

De jongen richt zich op en kijkt op mij neer. Met een nonchalant gebaar strijkt hij zijn lange haar naar achteren. Ik zie niet veel meer dan anderhalf oog, maar het blauw is verpletterend. Intens, het blauw van een gaaienviertje. Ik staar hem aan. Hij is lang en tener, maar zijn schouders doen vermoeden dat hij zich zo nu en dan inspant. Zijn gezicht, dat net nog bevroren leek, lijkt te ontspannen. Met enige fantasie zou het zelfs de aanzet tot een glimlach kunnen zijn. Het stemt hem vast mild dat ik me wat lengte betreft ergens aan het begin van de middelbare school moet bevinden. Zijn blik over mijn kleding maakt duidelijk dat hij zich afvraagt waarom ik in

deze temperatuur zoveel lagen draag.

‘Zei je nou Brush?’ vraagt hij.

‘Dat is correct,’ zeg ik koel, terwijl ik rood uitsla van de hitte. Ik draai me om en loop in de richting van de haag waar ik weer onderdoor moet. Brush zet zich schrap en hijgt kwijlend naar de Leonberger. Ook al houd ik de lijn kort, ze wurgt zichzelf bijna door te blijven trekken, terwijl ze weet dat ik ook nog bereid ben haar op de rug het gazon over te sleuren om hier zo snel mogelijk weg te komen. De voorstelling is nog niet afgelopen.

‘We hebben een officiële ingang.’

Ik loop een eindje door, maar neem dan toch de moeite hem over mijn schouder mijn meest verachtelijke blik te gunnen. Hij wijst met zijn duim de andere kant op.

‘Gratis.’

‘Suggereer je nu dat je hier toegang moet betalen? Je zou ook kunnen overwegen om je excuus aan te bieden.’

‘Natuurlijk niet. Ik wacht op dat van jou.’ Hij staat me ontspannen met zijn armen over elkaar te observeren. Ik word standaard jonger geschat, zo’n blik ben ik gewend.

Ik kijk hem recht aan. ‘Excuus? Omdat mijn pup wil kennismaken met de buurhond? Het antwoord is nee.’

Verlangend kijk ik in de richting van de heg, maar als ik me voorstel hoe hij zal genieten als ik me op handen en voeten onder de taxus door wring, loop ik zonder opzij te kijken langs hem heen in de richting van het monumentale hek.

‘Zet anders een bord in de tuin dat burens niet welkom zijn!’ roep ik nog.

Blijkbaar kun je een hond na de eerste les van een puppy-cursus dus niet uitlaten met de gedachte dat je haar al kunt lezen.

Het is mijn valkuil. Ik dacht namelijk ook enige grip te heb-

ben op de brugklassers die ik tekenles gaf nadat ik was afgestudeerd. Ik stelde me onbevangen aan hen voor als de docent en bleek al meteen de kleinste van de klas te zijn, wat ervoor zorgde dat ik me min of meer ter plekke gevloerd voelde.

Waarom heb ik een hond met zo'n enorme bek gekozen? Want na een dag of vijf kan ik dit van haar zeggen: ze oogt aaibaar, heeft het formaat van een konijn, maar het karakter van een rottweiler.

Karli, mijn moeder, is goed in voorwaarden. Omdat er een grote zwarte punt is gezet achter mijn baan en mijn plannen om het huis uit te gaan, blijf ik bij haar wonen. Ze stond mij toe de hond aan te schaffen waar ik zojuist achteraan rende.

Alles wat op teckels tegen is, serveerde ze vooraf in porties, tijdens het ontbijt of als ik een dag voor de klas had gestaan en geen zinnig woord meer kon uitbrengen. Op momenten dat ik me een te kleine boot voelde met te grote zeilen in een te sterke wind of als ik op het punt stond om naar bed te gaan. Als, als. Ze stampte de tegens er systematisch in, tot ik ze kon dromen.

Teckels zijn eigenwijs, lastig op te voeden en bovendien te klein. Ze zou er elke dag over struikelen. 'En dan breek ik mijn nek of mijn pols. Ik schop hem over de schutting voor zover ik daar nog toe in staat ben,' zei ze.

En toen ik de hond eenmaal had, bevestigde ze het nog maar een keer: 'Dat je het maar weet. Ze maakt grote kans op een *hernia nuclei pulposi*, wist je dat?'

Karli werkt als redacteur bij een trendy magazine over eten, dat maandelijks verschijnt. Ze is de journalist die als eerste een vraag stelt en bedreven is in het verbeteren van alle antwoorden daarop. Ze wil altijd het laatste woord hebben. Als ik vroeger zei dat ik hersenchirurg wilde worden of voor een

didgeridoo spaarde, had ze binnen no time de informatie bij de hand. In dat opzicht lijkt ze zelf nog het meest op een triër.

Na het zoveelste betoog tegen de teckel maakte ik het gebaar van een time-out. Als de gedachten van mijn moeder hardnekkig rechtdoor blijven gaan, slaan die van mij voortijdig af. ‘Wat mij betreft ben ik wel op de hoogte. Ze bezitten namelijk ook de eigenschappen die ik op dit moment hard nodig heb om mezelf weer omhoog te werken: intelligentie en gevoel voor humor.’ Dat laatste zei ik in kapitalen. Midden in de roos. Ze viel stil.

Haar gevoel voor humor heeft ze achtergelaten in ons vorige huis. Karli staart me tegenwoordig aan alsof ze voor de etalage van haar eigen winkel staat en een product aantreft waarvan ze niet wist dat ze het verkocht.

Ik ben zelf verbluft dat ik op een dag voor haar sta met een ruwharige teckel-pup in mijn armen. Niet dat de hond haar vertedert, ik had net zo goed een kakkerlak tussen duim en wijsvinger voor haar neus kunnen houden.

‘Ze slaapt op mijn kamer,’ zeg ik vastbesloten. ‘Anders moet jij er elke nacht uit, daar heb je zeker weten geen zin in.’

Als ze zou willen, is het een eitje voor Karli om zowel de hond als mij weg te slepen, en desnoods allebei tegelijk. Mijn moeder is sterk. In haar jeugd deed ze aan taekwondo en haalde ze de bruine band. Heel even zie ik in haar ogen de moeder van een paar jaar terug. Toen zij nog heel was en ik gedwee.

‘Ik zei het je toch,’ zegt mijn moeder ’s avonds als ik me na haar blik op mijn kleren gedwongen voel over de ontsnapping van Brush te vertellen. Ze kijkt me triomfantelijk aan.

‘Wat zei je dan?’ vraag ik.

Mijn moeder lijkt groter dan ze is. Ik besef dat de verhui-

zing voor haar een marathon is waarvoor ze niet heeft getraind, maar dan nog hoeft ze de afstand tussen haar en mij niet bewust groter te maken.

“Neem nooit een schophond,” zei ik toch. “Die vraagt om een schutting.”

Ik houd het bij een koele blik.

2

Herfst 2008, vlak nadat de sterren verdwenen

In vergelijking met wat we achter de rug hebben, stelt dit natuurlijk allemaal niets voor. Afgelopen herfst duwde een storm mijn vader van de snelweg af, het water in. 'Ik heb nu een extreem veilige auto met veel grip onder natte weersomstandigheden en een noodknop op de afstandsbediening,' zei hij met die speciale grijns van hem na de aanschaf van zijn SUV. Zelf had hij veel liever in een aftandse legerjeep gereden of in een oude pick-up met een laadbak. Hij kocht een nieuwe om ons niet ongerust te maken als hij na een spoedoperatie diep in de nacht thuiskwam vanuit het ziekenhuis waar hij als anesthesist werkte. Vermoedelijk kreeg hij geen kans om de noodknop aan te raken. Misschien kwam de gedachte eraan niet eens in hem op toen hij in de slip terechtkwam. Het was vlak nadat een truck met oplegger vóór hem een plas olie lekte, vertelde de politie na sporenonderzoek. Het was avond en bovendien was er code rood afgekondigd vanwege windstoten van meer dan honderdtwintig kilometer per uur en regen met kans op ijzel. Maar papa had dienst, dus hij vertrok. Voor hem draaide het altijd om de levens van anderen.

Toch weet ik bijna zeker dat die noodknop er op het laatste moment voor hem niet meer toe deed. Dat toen hij dieper in het water wegzonk, de ochtendzon vol in zijn stervende

gezicht scheen en de oogleden van de dageraad voor hem geopend waren.

Hoewel de politie beweerde dat mijn vader weinig had geleden door de snelle afkoeling, eindigde het voor ons fataal.

Ik verwachtte het oorverdovende lawaai van een explosie in mijn hoofd, maar er gebeurde niets. Bij mijn vaders dood bestond geen enkel geluid. Toen ik niets hoorde, hoopte ik op een wereldschokkende stilte. Op vogels die hun zang inhielden, op hanen die ophielden te kraaien, op de afwezigheid van geluiden zoals wanneer je onder water zwemt en je van de rest van de wereld bent afgesneden.

In werkelijkheid ging alles gewoon door, alsof er niets was gebeurd. Als iets zich niets van de dood aantrekt, zijn het de geluiden. Sirenes, opgevoerde brommers, portieren die te hard worden dichtgeslagen. In de namiddag, als de wind ging liggen, hoorde ik het avondverkeer en dacht ik aan vaders, op weg naar huis.

Toen ik ontwaakte uit de narcose van papa's overlijden, voelde het alsof de helft van mijn hart verdwenen was.

De herfst, die nog jong was en naar het gemaaid gras van de zomer rook, verschrompelde tot het jaargetijde waarin de geur van schimmel en verrotting de boventoon voerde.

Een paar maanden daarvoor rondde ik mijn studie af aan de Hogeschool voor de Kunsten in de hoofdstad. Omdat ik met lof afstudeerde, had ik binnen de kortste keren een baan als tekenlerares aan een prestigieus college in Amsterdam. Ik werd geacht de brugklassen les te geven. Bevlogen als ik was dacht ik het voor elkaar te krijgen om elke leerling tijdens mijn lessen in vuur en vlam te zetten. Ik zou ze kleuren, vormen en lijnen laten ontdekken, ze de sensatie overbrengen van het experimenteren met materialen, ze in vervoering

brengen voor de kunst. Ik zou de nieuwe Van Gogh ontdekken, ik zou, ik zou, ik zou.

Vanaf dag één werd meteen duidelijk dat aan het overbrengen van passie iets moet voorafgaan. Naast de theorie is het vooral handig om te weten hoe je de didactische vaardigheden en werkvormen in de praktijk kunt toepassen, het hebben van overzicht en inzicht in de groep nog daargelaten. Natuurlijk wist ik het, had ik ook die tentamens netjes afgerond. Ik ging ervan uit dat ik dan misschien geen natuurtalent zou zijn als het om overzicht ging, maar dat ik het met mijn enthousiasme meer dan goed zou maken.

Nee dus. Ik stond tegenover een horde ongeïnteresseerde leerlingen en ik had het gevoel het als een voorrecht te moeten beschouwen dat ze de moeite namen om mij te vertellen geen zin te hebben in de les. Iemand gaf aan de Mona Lisa wel te willen zien als ik een excursie naar het Louvre wist te regelen op kosten van de school. Enige passie voor de kunst die ik hun liet zien, ontbrak. Al na een maand was ik zo moe dat ik mijn plannen om op kamers te gaan wonen uitstelde. Eigenlijk wilde ik vooral mijn vader nog niet te ver uit de buurt hebben. Door met hem te praten verzamelde ik moed om de volgende dag een nieuwe poging te wagen.

‘Het zijn jonge mensen, Jip, geen hyena’s,’ zei hij. ‘Probeer ze als een individu, als iemand met een naam te zien. Neem die grootste dwarsligger een keer apart en doe je best te ontdekken wie hij of zij is.’ Hij zei dat mijn lengte er niet toe deed – ‘Denk aan Napoleon!’ – maar dat ik met lichaamstaal enorm veel kon zeggen.

Net toen ik me dankzij hem enigszins begon op te richten voor de klas, verdween hij.

Soms lijkt het alsof ik meer uit mijn vader besta dan uit mijzelf. Na zijn dood vind ik een bijbel op zijn bureau, opengelegd bij het boek Job. Ik begin te lezen.

De man uit Uz zit op een mestvaalt en kijkt om zich heen. Het kost me geen enkele moeite om hem daar te zien zitten. Vol in de wind. Met zweren. Tien kinderen verloren en zijn vrouw komt niet verder dan: ‘Zeg God vaarwel en sterf.’

Hij vraagt of God hem in het graf wil verstoppen. Hij, het staat er echt, walgt van het leven. Soms is de Bijbel als een grote lap rauw, bloedend vlees. En toch is de man uit het land Uz nog in staat om te zeggen dat Gods naam geprezen moet worden. Hoe oude woorden tot leven komen en vormgeven aan een verdriet waar je zelf de woorden niet voor kunt vinden. *Papa, ik lees Job omdat het jou raakte, maar nu ik het lees, verscheurt het mij. Ik heb geen idee welke kant ik op moet. Ik wil terug naar jou, maar tussen jou en mij bestaat geen brug.*

Het zou handig zijn als je pijn tijdelijk ergens kon opbergen, uit je ogen en uit je hart – om het pas tevoorschijn te halen als je de moed hebt verzameld om het vast te pakken.

Eind november spreiden de meeste spreeuwen hun vleugels voor vertrek naar een zombestemming in het zuiden. Het liefst zou ik meevliegen. Ik ben niet meer de dochter die mijn vader de laatste dag van zijn leven heeft gezien. Mijn lichaam gaat in de ankers met koorts en maagkrampen en ik krijg een rare uitslag op mijn benen alsof ik door brandnetels heb gelopen. Spanning, volgens de huisarts. Dat had ik zelf ook al bedacht, dus smeer ik wat met lotions die Karli me aanraadt. Niet dat het helpt. Ik ben ook al niet de dochter die zij wil zien. Ooit deed ik mijn best om warm te lopen voor haar passies, maar tegenwoordig is grijs mijn lievelingskleur. Die van mist, nevels, laaghangende bewolking en regen.

Niet lang na de dood van mijn vader wil Karli verhuizen. Ze lijkt op een lijsterbes na een extreem droge zomer, met van dat naar beneden hangende, slappe blad en de eerste bessen die te zwaar zijn voor het boompje. Karli, die zichzelf graag bekeek omdat ze beweerde dat ze daar blij van werd, kijkt nauwelijks meer in de spiegel. Vanaf de putjes in haar mondhoeken die vroeger voor een permanente glimlach zorgden, lopen nu lijnen naar beneden. Zelfs haar krullen zakken uit. Alles aan haar is donker. Haar bruine ogen lijken zwart. Ze praat zacht, zonder me aan te kijken, in het voorbijgaan. Maar ook nu is mijn moeder zeker van haar zaak. Ze buigt haar schouders naar achteren en heft haar kin omhoog.

‘Ik blijf hier niet,’ zegt ze. ‘Onder geen enkele voorwaarde.’

‘Ik wel,’ zeg ik. ‘Dit is ons huis. Dit is mijn huis.’ Ik trek mijn knieën op en sla mijn armen om mijn benen, mijn hoofd naar beneden. Ik voel me een hoopje ellende, klaar om voor goed te verdwijnen, mijn vader achterna. ‘Ik wil hier blijven om papa voor de rest van mijn leven te kunnen voelen,’ zeg ik. Nou ja, ik schreeuw, net als tijdens mijn laatste les voor de klas, waarna ik werd getrakteerd op de rustige opmerking: ‘Jip, laat zien dat je de baas bent.’ Ik weet nog wie de opmerking maakte. Het was een stille jongen die zijn mond nooit opendeed, alleen maar observeerde en mij knock-out sloeg met de enige juiste diagnose. Ik had nooit gezegd dat ik Jip heette. Ik ben de klas uit gelopen en heb een ontslagbrief geschreven.

Karli is net als die klas. Ik kan niet tegen haar op. ‘Je kunt me niet alleen achterlaten,’ roep ik. ‘Je kunt me niet alleen achterlaten. Je kunt...’

‘Hij is er niet meer,’ zegt mijn moeder. Ze breidt haar expressieve handen even uit als vleugels en kijkt mijn richting op, maar ze ziet me nauwelijks staan.

‘Hij is er niet meer, hij is er niet meer,’ herhaalt ze, alsof ze het vooral tegen zichzelf heeft.

‘Maar de zee,’ fluister ik nog vanuit mijn foetushouding en ik denk aan de duizenden sporen die papa en ik op het strand hebben achtergelaten, vlak bij ons huis aan de voet van de duinen. Mijn kleine snelle stappen, zijn grote lange passen.

‘Nu kunnen we onze stappen niet meer tellen,’ zei hij eens. ‘Ze zijn even ontelbaar geworden als het zand van de zee.’ Zijn stem klonk laag, zijn arm lag om mijn schouder. Het was aan het begin van een avond. Papa was net thuisgekomen en de zware dag had zich op zijn gezicht afgetekend. Dan wist ik dat we naar buiten moesten, tot hij de zwarte randen van zijn werk eraf had gelopen en aan het einde van onze wandeling de zee weer zag, de horizon, de nieuwe maan.

Wat ik vind, doet er niet toe. Karli bewoont de kleinste helft van mijn hart, maar die kan ik nu niet missen. Ik heb wanhopig in het rond gegrepen naar de verdwenen helft, maar die is en blijft spoorloos.

We verhuizen.

Ik krijg nauwelijks de kans om achterom te kijken. Naar ons huis, naar ons strand, naar onze zee, naar al die plekken waar we samen waren. Vlak voor ons vertrek ben ik naar de zee gerend, tot aan de vloedlijn. Ik zette me schrap en gooide met een kracht waarvan ik zelf verbaasd stond, een fles in de golven, met een afscheidsbrief aan de zee.

En ik begin te tellen.

De nachten die mij van hem verwijderden.

3

Winter, 62 nachten later

De dag voor de verhuizing ga ik naar het graf van mijn vader. Het ligt aan de voet van een oude, rode beuk. In de gladde stam zijn namen gekerfd en jaartallen van lang geleden. Hij zou het een perfecte plek hebben gevonden. Ik sta daar in het besef dat op dit moment ontelbare baby's geboren worden en massa's mensen sterven, als wolken die langs glijden en verdwijnen. Hij was die ene, uitzonderlijke vader die zo echt en dichtbij was dat het geen moment in me opkwam dat hij kon ophouden te bestaan. Ik zal nooit meer dicht tegen hem aan zijn hart horen kloppen en voelen hoe zijn bloed naast dat van mij stroomde, als de twee slagaders in een navelstreng.

Het graf is nog niet af. Ik heb zijn naam met watervaste stift op een steen geschreven die we samen vonden op een verlaten strand in Denemarken. Voor welke zee dan ook kom ik woorden tekort, maar die zee sloeg alles. We liepen langs een vloedlijn die tot in het oneindige door leek te gaan, tot voorbij elke grens. De steen lichtte als een schemerlamp op in het lage zonlicht. Hij woog drie kilo, ontdekten we later. Papa stopte hem achteloos in zijn rugzak en liep licht en lachend door tot zonsondergang. Het rook naar zoete appels die avond en ik weet zeker dat ik, als ik toen mijn best had gedaan en omhoog was gesprongen, de sterren had kunnen aanraken.

Altijd heb ik tegen hem moeten opkijken. Wij scheelden dertig centimeter. Nu ligt hij aan mijn voeten en kijk ik neer op zijn naam. Rutger Lancelot van Wingerden. ‘Elke herfst opnieuw zullen de karmijnrode bladeren je graf als een warme deken toedekken, papa,’ zeg ik zacht. ‘Weet je nog wat je zei toen oma Van Wingerden stierf? “Sterk als de dood is de liefde. De liefde tilt op, zelfs de ergste pijn is dan dragelijk.” Weet je zeker dat je je niet vergiste? Weet je zeker dat dat nog steeds geldt?’

Er hangt een lichte nevel rond het graf. Boven mijn hoofd vliegen ganzen over in een perfecte V-formatie. Dat zachte, kwebbelende gegak doet me denken aan een oude man bij het oorlogsmonument waar ik als kind een krans legde tijdens een herdenking. Hij stond afgezonderd in een hoek van de begraafplaats bij een graf zonder naam. Er was alleen een nummer overgebleven. Hij zong ‘*Abide with me*’, terwijl zijn stem het bijna begaf en hij zijn tranen met moeite wist in te houden. ‘*Shine through the gloom and point me to the skies.*’

Zoals hij zong, zo gakken de ganzen.

Point me to the skies.

*

Op de dag van de verhuizing, toen alles was ingepakt, werden de kamers nog steeds in beslag genomen door mijn vader. Spijkers die hij in de muren had geslagen, planken die hij had getimmerd. Ik raakte alles aan waarvan ik wist dat zijn handen dat hadden vastgehouden. Ik sloeg mijn armen rond de stam van de walnootboom die hij plantte na mijn geboorte. ‘Ik moest een maand wachten, Scout, omdat je zo nodig drie weken te vroeg geboren moest worden en het tot eind maart bleef vriezen.’

Mijn moeder stond erop dat ik de namen Julie Isabelle Philine zou dragen. Ze noemt me Julie, op zijn Frans. Mijn vader maakte er meteen Jip van. Dat wisselde hij later af met Scout, uit *Spaar de spotvogels* van Harper Lee. Het is mijn lievelingsboek. Papa heeft het vroeger zo vaak voorgelezen dat ik bij vrijwel elke zin weet wat de volgende is. Ik koester het boek, al lijkt ik weinig op Scout. Zij durft alles, ze gaat door waar anderen stoppen. Ik stop als anderen willen dat ik doorga en heb geen vader meer om me vanaf de zijlijn aan te moedigen.

Vlak na papa's dood vielen de eerste walnoten alweer op het gras. Eerst voelde ik woede, omdat de natuur zo gevoelloos doorging en het vanzelfsprekend leek dat de walnootboom zou sterven en ineenkrimpen, maar de boom barstte van leven. Ik stopte een paar noten in mijn zak. Misschien. Ooit. Als de tijd rijp is, plant ik ergens een nieuwe boom.

Dwalend door het lege huis verzamelde ik mijn vaders resten. Zijn lievelingstrui. Zijn Stetson, die hij meenam uit Amerika, waar volgens hem een beetje man een hoed draagt. Zodra hij thuiskwam uit zijn werk, zette hij hem op en ging naar buiten. 'Dan kan ik iemand anders zijn, Scout, dan voel ik mij een boer. Op mijn werk ben ik de hele dag mijn handen aan het wassen en hier mag ik ze vuil maken en ermee in de aarde woelen.'

In de tuin liet hij het ziekenhuis achter zich. Als hij al over zijn werk praatte, ging het over grappige voorvallen of interessante ontwikkelingen in zijn vakgebied. Nooit sprak hij over een patiënt die tijdens de operatie overleed, maar ik wist het als er zoiets was gebeurd. Dan trok hij de Stetson diep over zijn ogen en ging hij spitten, dikke takken afzagen of hout klieven met een bijl. Vaak vroeg hij me dan om met hem langs de zee lopen.

'Ik las dat het dragen van een hoed kaalheid bevordert,' zei Karli een keer.

‘O ja? Interessant,’ zei hij. ‘Dat is een hit, vandaag de dag. Hoe kaler hoe hipper.’

Het interesseerde hem geen zier, want zo iemand was mijn vader.

Maar hij werd niet kaal. En zijn haar vertoonde geen enkel spoor van grijs toen ik hem de allerlaatste keer zag. Hij leek veel jonger dan hij was. Een stille slapende man met een gladde huid. Hij lag daar zo vredig. Ik wilde mijn hand op zijn ogen leggen, hem wakker kussen. Misschien was mijn vader één op de weet ik hoeveel miljoen mensen die wakker zou worden uit een doodslaap. Mijn moeder zag hoe ik mij al naar voren boog en trok mij hardhandig naar achteren, zodat ik tegen haar aan viel. Ze hield haar armen strak om me heen. ‘Stil maar, stil maar,’ zei ze, net zolang tot ik slap werd en eindelijk brak.

Na de begrafenis liep ik elke avond naar buiten en keek naar boven. Papa ging nooit naar bed zonder de tuin in te lopen en omhoog te kijken.

Het was een natte herfst en ik zag niets dan sterrenloze hemelen.

Ook zijn geuren wilde ik bewaren, maar ze losten langzaam op, zoals de wolkjes die je op een winterdag uitademt. Eindelijk drong het tot me door dat ik alles van hem moest loslaten. Alles, zelfs zijn vingerafdrukken.

Ik zie mijn ouders vaak als een huis. Het huis van papa was stil en statig. Het straalde rust uit. In alle kamers – die voor zijn werk, die voor zijn gezin, die om te lezen, die om na te denken – was hij aanwezig. Er stonden boeken. Er lagen geknoopte kleden die uitnodigden om daar op je buik te gaan liggen lezen. Er waren vulpen die hij gebruikte voor persoonlijke brieven en gedachten. Er klonk muziek die kalmeerde. In zijn

huis kon je op elke plek jezelf zijn, je hart uitstorten en het weer laten vollopen.

Het huis van Karli is kleurig. De ramen staan tegenover elkaar open, de wind heeft vrij spel. Geluiden en geuren van buiten dringen naar binnen. Sommige kamers lijken niet te kloppen en zijn op een doolhofachtige manier verbonden met onverwachte overlopen en deuren die uitkomen waar je het niet verwacht. Elke kamer heeft krachtige kleuren. Afhanke-lijk van haar stemming warm of koel, waardoor je nooit weet waar je moet zijn als je haar wilt vinden. In mijn moeders huis dreig je altijd te verdwalen en loop je zomaar weg voordat je haar hebt gevonden.

Mijn moeder en ik proberen elk op onze eigen manier te wenen aan ons nieuwe huis. Het is ergens achter in het land verstoppt, een halve kilometer van de doorgaande weg af.

Sara, de eigenaar van ons huis, is sinds de middelbare school een vriendin van Karli. Dat is zo'n vriendschap waar je woorden voorbij bent en kunt volstaan met een gebaar. Ik ken haar eigenlijk vooral van horen zeggen. Toen we bij de kust woonden, spraken Karli en zij meestal ergens in een stad af om iets cultureels te doen en te lunchen. Toen ze ons dit huis aanbood, tactvol, meer als een uitkomst voor haarzelf dan voor ons, zag ik hoe Karli voor het eerst moeite moest doen om haar emoties in bedwang te houden.

Sara woont als ze thuis is in de andere helft, maar ze reist de halve wereld over voor iets in software en is blij dat wij haar huis in de gaten willen houden. Ook al wil ik hier niet zijn, ik begrijp heel goed dat we zonder Sara zouden verzan- den in zorgen om geld, nu het inkomen van papa is komen te vervallen.

Ik krijg een baan op een middelbare school in het stadje

hier verderop. Het is een niet al te grote school, met kleine klassen. De directeur, die zowel lang als corpulent is, torent boven mij uit en bekijkt me vluchtig met de blik van iemand die de ander op voorhand sterkte wil wensen. Als ik zeg dat ik een masterclass didactiek doe, kijkt hij licht geamuseerd, zonder commentaar te leveren, al zegt zijn blik dat hij er weinig van verwacht.

‘Ik heb ook een binnenkant,’ wil ik nog zeggen, maar hij is alweer onderweg naar een vergadering. Opnieuw krijg ik een paar brugklassen toegewezen. Omdat de klassen kleiner zijn dan ik gewend ben, gloort er hoop. Ik stel me dorpskinderen voor met blozende wangen en een onbevungen nieuwsgierigheid. Van Gogh groeide ook op in een plattelandsdorp.

Ik probeer te wennen aan andere horizonten, andere bembloemen, andere geuren en geluiden. Andere burenen.

Ik mis de duinen, ik mis de zee. We zijn terechtgekomen tussen weilanden en houtwallen, halverwege een oud vestingstadje met veel viswinkels, een haven en de school waar ik lesgeef en een dorp met een kerk en een buurtsuper waarin zich ook het postkantoor bevindt. Er is nog een café dat reclame maakt voor twintig soorten bier en het menu van de dag aanprijst dat volgens de verbleekte foto’s op de ramen bestaat uit kip, varken of rund, geserveerd met friet en twee blaadjes ijsbergsla.

Vanuit het vestingstadje waait de geur van vis onze kant op, vanuit het dorp die van mest. Tussen de buien door hangt aan lange lijnen overal de was in de wind te drogen. Op maandag de lakens, verderop in de week volgen de overalls.

Niet ver hiervandaan is een meer dat ooit de Zuiderzee was, met eb en vloed en stranden met schelpen. Ergens langs het meer is een smalle strook waar je met enige fantasie nog wat

lage duinen kunt zien. Er is een Zeeweg die geen zeeweg is. Ik ontdek grauwe zandrepen die aan alles behalve het strand doen denken en waaruit roestige Red Bullblikjes groeien. Ik mis de aanwakkerende wind, het zout op mijn lippen, de golven die opkomen, omkrullen en voor mijn voeten uitglijden met witte schuimranden. Een zee komt je tegemoet, die kun je ontvangen als je op het strand staat. Een meer is veel onverschilliger, het ligt daar maar en het laat je koud.

Ik ben ernaartoe gelopen op een koude, grimmige januari-dag. In de wijde omtrek was niemand te zien. Over te veel truien droeg ik een oude jas van mijn vader die bij hem tot zijn heupen hing, maar bij mij tot iets boven mijn knieën kwam. Ik staarde naar het verlaten landschap. Het grote meer lag er glad en gelaten bij, als een zee die op een dag in slaap is gevallen. Misschien. Misschien kust iemand haar over honderd jaar wakker.

Tussen grote zaagbekken, knobbelzwanen en kuifeenden wiegden honderden kleine zwanen op het water die zacht toeterend met elkaar in gesprek waren.

En toen.

In een paar minuten veranderde alles. Uit de dikke wolken deken zakte een enorme zon die even bleef hangen en daarna abrikooskleurig onderging, maar een wonderlijke voorstelling van het zwanenmeer op mijn netvlies achterliet.

Ik begon heel voorzichtig te ademen, met kleine teugjes.

Eind februari, toen de zon door lagen grijs wist heen te breken, klonk de eerste merelsolo. Voluit. Je hebt jonge merels die het bij gebrek aan ervaring op een korte melodie houden, maar dit was de Ramazzotti onder de merels; hij wist van geen ophouden, uitgerekend in de berk voor mijn slaapkamer. Even voelde ik woede, had ik de neiging om het raam open

te gooien en hem weg te jagen, maar toen hoorde ik beneden voor het eerst sinds papa's dood muziek. Ik luisterde naar de omfloerste zang van het slavenkoor uit Nabucco van Verdi, Karli's favoriete opera, en ik wist dat ze de merel had gehoord en toen eindelijk de muziek weer tevoorschijn haalde van onder dikke lagen rouw en doodse stilte.

De merel bleef zitten.

'Dank je wel,' zei ik tegen hem.

Twee vrouwen, moeder en dochter, betrekken samen een huis op een landgoed. Het moet een nieuw begin zijn na het overlijden van hun man en vader, maar beiden hebben moeite het leven weer op te pakken, en de afstand tussen hen is groter dan ooit. Of, zoals Jip het treffend verwoordt, een dode vader is levender dan een levende moeder.

Jip, die worstelt met haar baan als beginnend lerares, heeft het gevoel dat haar vader haar zelfvertrouwen mee zijn graf in heeft genomen. Ze trekt zich hele dagen terug in de troostende natuur op het landgoed. Dan komt Juda op haar pad. Zijn vanzelfsprekende liefde is te groot om te bevatten en brengt haar compleet in verwarring. Het is veiliger om hem als broer te beschouwen terwijl ze samen vechten voor de plek waaraan ze hun hart hebben verloren: landgoed Het Zuyderhuis.

‘Marianne is back! Ik herken meteen haar verfijnde pen waarmee ze de mens in relatie tot de andere mens én de natuur uittekent.’

– Willy Wouters, boekhandelaar en recensent

NUR 301

9 789023 959595